

בעין חינוך

בעין חינוכית מספר 107, י"א באדר תשע"ב

"ונהפוך ונהפוך" – של עולמנו החינוכי?

הרב יונה גודמן, ראש תחום חינוך אמוני, מכללת אורות ישראל

ומביטויי תרבות נמוכה שהם עלולים לאמץ. חלקם פותרים זאת על ידי צמצום של חגיגות הפורים: דווקא בימים שלפני פורים קובעים את הטיוח השנתי או את הסמינריון. בסתר לבם הם היו מעדיפים אולי לוותר על רוב חגיגות הפורים במוסד, שאותן הם רואים כביטול מיותר של הלימודים במקרה הטוב וכנוק תרבותי במקרה הרע.

ברם בימי הפורים טמון גם סיכוי גדול. התלמידים יכולים לגלות אחריות ויוזמה, מקוריות ועשייה. הרבה כוחות ויכולות של הדור הצעיר אינם מתבטאים במשך חודשי ישיבה פסיביים יחסית על ספסל הלימודים, ופורצים בשמחה ובצהלה בימי הפורים. אמנם כן, כל גילוי של כוחות עלול להיות מסוכן. על המחנכים וההורים לחנך את הצעירים למען יתעלו את כוחותיהם לאפיקים בונים ותורמים, אך אוי לנו אם נפחד ונעדיף משום כך צעירים חלשים וכנועים.

מה עושים? מחנכים ומאתגרים. כך עושים רוב המחנכים. מקפידים לקיים **מראש** שיחות בדבר מהותה של שמחה אמיתית. הרי אחרי שצעירים הכינו מסיבה בעלת אווירה מסוימת, קשה להם לקבל ביקורת ולשנות תכניות מן המסד. ניתן וראוי לחנך מראש להבנה כי שמחה אמיתית תושג על ידי כך ששמחים עם אחרים:

כשהוא אוכל ושותה, **חייב** להאכיל לגר ליתום ולאלמנה עם שאר העניים האומללים. אבל מי שנועל דלתות חצרו ואוכל ושותה הוא ובניו ואשתו ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולמרי נפש

ימי הפורים הם ימים של הסרת תחפושות. בימים אלו אנשים מרשים לעצמם לבטא בצורה גלויה את עולמם הערכי והתרבותי. יש בנות המרשות לעצמן להתלבש בצורה לא צנועה. יש בנים המרשים לעצמם לעשן או להשמיע מוזיקה זולה בקולי קולות. המונח "שמחת פורים" מתורגם לעתים להזדמנות להתנהג על פי נורמות של תרבות נמוכה. במוסדות, יש המשמיעים את סיסמת הקרב של "ונהפוך הוא" ומעלים הצגות עם תכנים זולים תוך הפיכת המונח "שמחה" לתירוץ להשפלה של מורים ושל מחנכים.

האם כולם כאלה? בוודאי שלא. רבים מאוד הצעירים המנצלים את התקופה לעשייה מדהימה של חסד והפצת שמחה לנזקקים. רבים מארגנים "שוק פורים" לילדים יתומים או יוזמים הרקדה עם אנשים הניצבים בפריפריה של החיים. אחרים נמצאים באיזשהו מקום באמצע: מעלים הצגות ברוח תכניות טלוויזיה, מתחפשים לשחקני קולנוע ועוד. אף הם מרשים לעצמם בימי הפורים "להוריד" תחפושות ולחשוף את גיבורי התרבות האמתיים שלהם. לא בכדי יום **כיפורים** הוא "**כמו פורים**". ביום כיפורים מנסים לחשוף את האני האמיתי על ידי תהליך של מודעות וריכוז, צום ותפילה. במימד מסוים, זה רק "כ-פורים" כי בפורים אנו חושפים את האני האמיתי שלנו בצורה מדויקת יותר, דווקא בהיסח הדעת ותוך חיפוש אחר השמחה.

נוכח מצב זה, לרבים מהמחנכים יש טראומה מאופי חגיגות הפורים שהתפתחו במקומותינו. הם מפחדים מנזקים שיעשו תלמידים, מעלבונות שיטחו במורים

אין זו שמחת מצוה אלא שמחת כריסו [...] ושמחה כזו קלון היא להם".

(רמב"ם, הלכות יום טוב ו, יח)

יש לאתגרם מבעוד מועד להיות השנתון שיכונן מהפך באופי חגיגות הפורים במוסד: להיות בעלי הבגרות שיודעים מהי שמחה אמתית ומלמדים אותה לצעירים מהם, המבלבלים בין הפצת שמחה למי שהשמחה איננה במעונו ובין הדלקת נפצים והפחדת אנשים בשעות הלילה המאוחרות.

סוף דבר, יש לחנך את צעירינו לראות בימי הפורים אתגר אשר דרכו יוסרו התחפושות ועולם ערכי נעלה ייחשף. אך כדי שהם יצליחו לראות בימים אלו אתגר, אף אנו צריכים לראותם ככאלה.

נדגים זאת באמצעות משל קטן: בסוף שנת הלימודים מקבלים ילדינו "תעודה". גישה בוגרת רואה בתעודה הזדמנות לקבל משוב על הישגיי בשנה האחרונה. היא רואה בה מדד המאפשר לי ללמוד מה עשיתי בשנה האחרונה ולתכנן לאורו את צעדיי לשנה החדשה. כמו כן ניתן לדמות אף את ימי הפורים לתעודה; תעודה הניתנת למורים ולהורים ובה חושפים בפנינו הצעירים את גיבורי התרבות שלהם (שכדמותם הם מתחפשים) ומלמדים אותנו היכן הצלחנו או חלילה כשלנו בחינוכם בשנה האחרונה.

אימוץ מבט זה יסייע לנו לא לכעוס נוכח ההתנהגויות, בדיוק כשם שאין לכעוס על מראָה אף אם היא מראה לנו תמונת מצב לא נעימה. המבט המשתקף במראה הוא אנחנו, ויש לראות בו שיקוף

של אתגר המסייע לנו להבין את תפקידנו החינוכי "מיום פורים זה ועד יום פורים הבא".

זאת ועוד. כל מעש חינוכי מתחיל מדוגמה אישית. אם חפצים אנו שילדינו יתעלו את שמחת הפורים להפצת שמחה וחסד ברבים ולא חלילה להשתוללות זולה, הדבר חייב להתחיל מאופי החגיגות שלנו, המבוגרים. עלינו להשכיל לארגן מבצע חלוקת משלוחי מנות (על ידי מבוגרי הקהילה או מחנכי בית הספר!) לאנשים בשולי החברה, איסוף וחלוקה של מתנות לאביונים לנזקקים בסביבה וכדומה; צוותים של הורים או של מורים שיפיקו בעצמם אירוע משמח עבור אומללים, ישדרו בפועל מסר חינוכי עמוק; הורים שייקחו את ילדיהם וייסעו לשעתיים לבית חולים כדי לעבור בין המחלקות ולאחל פורים שמח; מורים שלא יראו את עצמם אחראים לפקח על שמחת הצעירים אלא אנשים החייבים בעצמם להפיץ את השמחה – כל אלו יקרינו בכך מסר חינוכי עמוק עשרת מונים מאשר שיחות מוסר בגנות שמחה פסולה.

ההלכה קובעת:

מוטב לאדם להרבות במתנות אביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעיו, שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים, שהמשמח לב האמללים האלו דומה לשכינה.

(רמב"ם, הלכות מגילה ב, יז)

הלכה זו נכתבה גם עבורנו. אם נחיה אותה באמת, צעירינו יצטרפו אלינו ובע"ה יתקיים בכולנו: "ליהודים הייתה אורה ושמחה וששון ויקר".

א. מי שמוכנה לשתף את כלל הבנות במחשבות בתחומי החינוך והחיים, המתאימות לרוח של 'בעין חינוכית', מוזמנת לשלחן אליי: vyg8@zahav.net.il.

ב. ניתן לעשות מנוי אישי (ללא עלות) על דפי 'בעין חינוכית'. נא לפנות לשרון: sharonz@orot.ac.il.

ג. מומלץ לשמור על דפי 'בעין חינוכית' לשימוש עתידי.

ד. נשמח אם תפיצו את הדברים הלאה, למשפחה ולחברים מחוץ למכללה.